

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ

Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 2

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 2. – 828 с.

ISBN 978-617-8263-40-9

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У другому томі збірника відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-40-9 (т. 2)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

**ДО ПИТАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ПОКАРАННЯ
ЗА ДЕЯКІ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ
ПРОТИ БЕЗПЕКИ РУХУ ТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ТРАНСПОРТУ**

Транспортні засоби самі по собі є джерелом підвищеної небезпеки, а тому їх експлуатація потребує особливої уваги та обережності. Загальний ризик загибелі особи найбільш виражений при пересуванні саме автомобільним транспортом. Останній у 12 разів небезпечніший за морський і річковий, у 3 рази – за залізничний і в 1,5 рази – за повітряний транспорт. На жаль, останнім часом помітною є тенденція до зростання кількості дорожньо-транспортних правопорушень, які вчиняються водіями у стані алкогольного сп'яніння.

Відтак, законодавцем було вжито ряд заходів щодо посилення відповідальності за вчинення кримінальних правопорушень на транспорті у стані сп'яніння. Так, законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень» № 2617-VIII від 22.11.2018 було доповнено чинний КК України статтею 286-1 «Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами в стані сп'яніння» [4]. На додаток, законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за окремі правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху» № 1231-IX від 16.02.2021 [3] до чинного КК України було внесено зміни, які стосуються притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні зазначеної категорії кримінальних правопорушень, та призначення їм покарання.

У пояснювальній записці до проекту даного закону вказувалося, що масштаби дорожньо-транспортного травматизму в Україні значно випереджають аналогічні показники більшості держав світу. Зокрема, за статистичними даними, в Україні щодоби в ДТП гине від 15 осіб, більше 150 осіб отримують тілесні ушкодження різних ступенів тяжкості. За цими показниками наша держава посідає чи не найперше місце в Європі.

Міжнародний досвід забезпечення безпеки на дорогах свідчить, що одним з найпростіших і водночас найдієвіших способів примусити водіїв дотримуватися вимог Правил дорожнього руху є запровадження ефективної системи притягнення до відповідальності та призначення покарання.

Відтак, у зв'язку з ухваленням зазначеного вище закону вчинення порушень правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керували транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебували під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та

швидкість реакції, тягне за собою низку негативних кримінально-правових наслідків. Так, винна особа у цих випадках не може бути звільнена від кримінальної відповідальності у зв'язку з: дійовим каяттям (ст. 45 КК України), примиренням винного з потерпілим (ст. 46 КК України); передачею особи на поруки (ст. 47 КК України); зі зміною обстановки (ст. 48 КК України).

Однак, застосування звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям, примиренням винного з потерпілим можливі лише до особи, яка вперше вчинила кримінальний проступок або необережний нетяжкий злочин, а у зв'язку з передачею особи на поруки чи зміною обстановки – лише до особи, яка вперше вчинила кримінальний проступок або нетяжкий злочин (незалежно від форми вини). Відповідно до санкцій статті 286-1 КК України, яка встановлює відповідальність за порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами в стані сп'яніння, лише діяння, передбачене частиною 1 цієї статті, належить до категорії нетяжких злочинів, всі інші склади належать до категорії тяжких або особливо тяжких злочинів. Отже, можемо зробити висновок, що ефективність запровадження даного обмеження викликає певні сумніви.

Водночас, варто зауважити, що у деяких країнах (Албанія, Данія, Естонія, Польща, США, Фінляндія, Швейцарія та ін.) керування транспортним засобом у стані сп'яніння незалежно від того, чи настали певні суспільно небезпечні наслідки, визнається кримінальним правопорушенням. Наприклад, § 316 КК ФРН передбачає відповідальність за керування транспортним засобом особою, яка в результаті вживання алкогольних напоїв або інших одурманюючих речовин не була здатна безпечно ним керувати. Стаття 379 КК Іспанії визнає злочином керування автомобілем або мотоциклом особою, яка знаходиться під впливом токсичних, наркотичних або психотропних речовин, а так само алкогольних напоїв. Згідно зі ст. 262 КК Латвії кримінальна відповідальність за керування транспортним засобом під впливом алкогольних напоїв, наркотичних, психотропних або інших одурманюючих речовин настає за таке порушення, яке вчинено повторно протягом року. Відповідно до ст. 281 КК Литви керування транспортним засобом у стані сп'яніння навіть за відсутності суспільно небезпечних наслідків визнається кримінальним проступком.

Таким чином, пропонуємо віднести до категорії кримінальних проступків діяння, передбачені ч. 2-6 ст. 130 «Керування транспортними засобами або суднами особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції» КУпАП [1], та включити їх окремою частиною до ст. 286-1 КК України.

Відтак, покладаємо надії, що перенесення вказаних адміністративних проступків до категорії кримінальних та унеможливлення звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям (ст. 45 КК України), примиренням винного з потерпілим (ст. 46 КК України), передачею особи на поруки (ст. 47 КК України) чи

зі зміною обстановки (ст. 48 КК України) стане дієвим превентивним механізмом вже на етапі вчинення кримінального правопорушення і в перспективі призведе до зменшення кількості тяжких та особливо тяжких злочинів.

Також були внесені певні зміни й до системи покарань. Так, у ст. 55 КК України передбачається, що, за загальним правилом, позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю може бути призначене як основне покарання на строк від двох до п'яти років або як додаткове покарання на строк від одного до трьох років. Однак, позбавлення права керувати транспортними засобами як додаткове покарання призначається на строк до десяти років. При цьому позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як додаткове покарання може бути призначене й у випадках, коли воно не передбачене в санкції статті (санкції частини статті) Особливої частини КК України за умови, що з урахуванням характеру кримінального правопорушення, вчиненого за посадою або у зв'язку із заняттям певною діяльністю, особи засудженого та інших обставин справи суд визнає за неможливе збереження за ним права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю.

Вважаємо дану новелу цілком логічною, адже КУпАП за деякі адміністративні проступки, передбачені ст. 130 КУпАП, передбачає адміністративне стягнення у виді позбавлення права керування транспортними засобами на строк десять років. Тож, до внесення змін до ст. 55 КК України мав місце певний дисбаланс: у той час як за адміністративне правопорушення застосовувалося стягнення у виді позбавлення права керування транспортними засобами на строк десять років, за вчинення кримінального правопорушення, у тому числі тяжкого злочину, можна було застосувати додаткове покарання у виді позбавлення права керування транспортними засобами на строк не більше ніж три роки.

Ще один момент, який, на нашу думку, потребує вирішення, це передбачення можливості застосування до осіб, які вчиняють порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту, керуючи транспортними засобами в стані сп'яніння, які належать до категорії тяжких та особливо тяжких злочинів, додаткового покарання у виді конфіскації транспортного засобу. КУпАП передбачає можливість застосування такого стягнення за деякі адміністративні правопорушення, які полягають у керуванні транспортними засобами або суднами особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції. Вважаємо, що таке додаткове покарання має бути факультативним: приймаючи рішення про конфіскацію транспортного засобу, суд має врахувати, перш за все, особу винного, форму вини та інші обставини вчинення кримінального правопорушення.

Окрім того, на особу, яка вчинила порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту, керуючи транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або перебувала під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу

та швидкість реакції, поширюються певні обмеження, передбачені Розділом XII «Звільнення від покарання та його відбування» Особливої частини КК України, а саме: особа не може бути звільнена: від покарання та його відбування (ч. 4 ст. 74 КК України), від відбування покарання з випробуванням (ч. 1 ст. 75 КК України), умовно-достроково (ч. 3 ст. 81 КК України), до неї не може застосовуватися: заміна покарання або його невідбутої частини більш м'яким покаранням (ч. 4 ст. 82 КК України), амністія (ч. 4 ст. 86 КК України), помилування (ч. 3 ст. 87 КК України).

Отже, дослідивши деякі питання притягнення до відповідальності та призначення покарання за деякі кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту, пропонуємо: по-перше, віднести до категорії кримінальних проступків діяння, передбачені ч. 2-6 ст. 130 «Керування транспортними засобами або суднами особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції» КУпАП, та включити їх окремою частиною до ст. 286-1 КК України; по-друге, передбачити можливість застосування до осіб, які вчиняють порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту, керуючи транспортними засобами в стані сп'яніння, які належать до категорії тяжких та особливо тяжких злочинів, додаткового факультативного покарання у виді конфіскації транспортного засобу.

Список використаних джерел:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон України № 8073-X від 01.12.1984. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1984. № 51. Ст. 1122 (у редакції від 15.04.2023).
2. Кримінальний кодекс України : Закон України № 2341-III від 05.04.2001. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25. Ст. 131 (у редакції від 15.04.2023).
3. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за окремі правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху : Закон України № 1231-IX від 16.02.2021. *Відомості Верховної Ради України*. 2021. № 21. С. 2. Ст. 188.
4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень : Закон України № 2617-VIII від 22.11.2018. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 17. С. 5. Ст. 71.

Ключові слова: кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту, правопорушення у сфері безпеки дорожнього руху, позбавлення права керувати транспортними засобами, конфіскація транспортного засобу.

Key words: criminal offences against traffic safety and operation of transport; offences in the field of road traffic safety, revocation of driving license, a seizure of vehicle.

Павлова Олександра Сергіївна Кримінально-правова охорона інформаційної безпеки	259
Поліщук Яна Романівна Віктимблеймінг: поняття та його прояви в сучасному суспільстві	262
Радковська Ірина Сергіївна До питання відповідальності та покарання за деякі кримінальні правопорушення проти безпеки руху та експлуатації транспорту . . .	265
Таратінов Юрій Миколайович Щодо видів кримінально-протиправних посягань	269
Яковенко Анастасія Валеріївна Основні ознаки кримінального права в умовах воєнного стану	271

СЕКЦІЯ 21

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА ТА ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Підсекція 1

Проблеми кримінального процесу в умовах воєнного стану	274
---	------------

Аркуша Лариса Ігорівна «Таємні» операції у протидії організованій злочинній діяльності в Україні	274
Аленін Юрій Павлович, Мурзановська Аліна Владиславівна Правосуддя під час воєнного стану в Україні: окремі проблемні питання	277
Торбас Олександр Олександрович Висновок спеціаліста як джерело доказів у кримінальному процесі	281
Білокінь Руслан Михайлович Деякі проблеми реалізації принципу змагальності у кримінальному процесі	283
Волошина Владлена Костянтинівна, Пожар Вадим Георгійович Забезпечення права на переклад у контексті реалізації права на справедливий суд	287
Габлей Наталія Григорівна, Безносьюк Олег Петрович Право обвинуваченого на зупинення судового провадження у зв'язку з мобілізацією	290